

Dr. sc. Anto Bajo i Irena Klemenčić

Solidarna naknada za električnu energiju

1. Uvod

U rujnu 2015. stupila je na snagu Uredba Vlade o uvođenju obveze plaćanja solidarne naknade za električnu energiju. Sredstva naknade namijenjena su ugroženim kupcima odnosno osobama koje privremeno ili trajno ne mogu plaćati račun za električnu energiju. Korisnici su naknade osobe sa zajamčenom minimalnom naknadom ili invalidninom ili osobe koje žive u kućanstvu s korisnikom tih primanja. Status ugrožena kupca i visinu potpore utvrđuju centri za socijalnu skrb. Sredstva od solidarne naknade opskrbljivači moraju uplaćivati u državni proračun.

2. Ugroženi kupci prema Zakonu o energiji

Obveza plaćanja naknade temelji se na Zakonu o energiji (NN 120/12, 14/14. i 95/15) što uređuje mjere za sigurnu i pouzdanu opskrbu energijom i njezinu učinkovitu proizvodnju i uporabu, te na aktima što utvrđuju i na temelju kojih se provodi energetska politiku i planira energetska razvitak, obavljanje energetske djelatnosti na tržištu ili javnih usluga te osnovna pitanja obavljanja energetske djelatnosti.

Sukladno čl. 39. Zakona, krajnji kupci energije iz umreženih sustava u kriznim stanjima, zbog sigurnosnih razloga, mogućeg ugrožavanja života i rada te socijalnih razloga, mogu imati posebnu zaštitu (zaštićeni i ugroženi kupci). Vlada RH ovlaštena je utvrditi kriterije za stjecanje statusa zaštićenog kupca i mjere zaštite, radi pouzdane opskrbe zaštićenih kupaca.

Status ugroženoga kupca može imati krajnji kupac u kategoriji kućanstva korisnik obvezne (univerzalne) javne usluge i/ili obvezne javne usluge opskrbe plinom i/ili usluge opskrbe toplinskom energijom tarifnih kupaca, ako u kućanstvu takvoga kupca žive osobe:

- kojima su tijela nadležna za socijalna pitanja utvrdila ugroženost socijalnog statusa i potrebu za tim oblikom socijalne pomoći,
- kojima je utvrđen određen stupanj invalidnosti, osobe s posebnim potrebama ili osobe lošega zdravstvenog stanja u kojih može nastupiti ugroženost života ili zdravlja zbog ograničenja ili obustave opskrbe energijom.

Krajnji kupci u kategoriji kućanstva koji ispunjavaju uvjete siromaštva, sukladno posebnim propisima, imaju pravo na socijalni minimum potrošnje energije određene uvje-

tima opskrbe u stanu/kući u kojoj žive, brojnosti obitelji, zdravstvenim stanjem članova obitelji i ekonomskim položajem obitelji.

Ministarstvo gospodarstva, u suradnji s Ministarstvom socijalne politike i mladih, ovlašteno je dati prijedlog Vladi RH za utvrđivanje kriterija za stjecanje statusa ugrožena kupca. Vlada potom uredbom treba utvrditi kriterije. U Uredbi se određuje i svotu solidarne naknade za ugrožene kupce, način prikupljanja sredstava za solidarno namirivanje računa ugroženih kupaca, kriterije i mjere zaštite ugroženih kupaca, te obveze operatora sustava i opskrbljivača.

Centar za socijalnu skrb u upravnom postupku utvrđuje status ugrožena kupca te određuje razinu socijalne potpore, odnosno vrstu i opseg pripadajućih prava s obzirom na utvrđen status, način sudjelovanja u namirenju troškova socijalnog minimuma potrošnje energije i drugo.

Vlada je u rujnu 2015. donijela Uredbu o kriterijima za stjecanje statusa ugroženih kupaca energije iz umreženih sustava (NN 95/15). što utvrđuje kriterije za stjecanje statusa ugrožena kupca energije iz umreženih sustava i način prikupljanja sredstava, kako bi se putem socijalne potpore osiguralo opskrbu energijom ugroženih kupaca.

Ugrožen kupac u kategoriji kućanstvo mora ispunjavati propisane uvjete te ima pravo na naknadu troškova energije sukladno propisima o socijalnoj skrbi. Status ugrožena kupca može imati krajnji kupac u umreženu sustavu u kategoriji kućanstva kao korisnik obvezne (univerzalne) javne usluge i/ili obvezne javne usluge opskrbe plinom i/ili toplinskom energijom, uz uvjet da je:

- korisnik zajamčene minimalne naknade,
- član kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade,
- korisnik osobne invalidnine i živi u kućanstvu s korisnikom osobne invalidnine.

Status ugrožena kupca može imati i krajnji kupac u umreženu sustavu iz kategorije kućanstva koji se opskrbljuje u ostalih opskrbljivača električnom i toplinskom energijom i plinom, ako udovoljava nabrojenim uvjetima.

Nadležan centar za socijalnu skrb ovlašten je u upravnom postupku pojedinačnim aktom utvrditi status ugroženoga kupca te mu odrediti svotu socijalne potpore, odnosno vrstu i opseg prava s obzirom na utvrđen status te način sudjelovanja u namirenju troškova energije, a nakon što se utvrdi status ili promjenu statusa ugroženoga kupca, u roku osam dana poslije promjene statusa mora izvijestiti kupca, operatora distribucijskog sustava i opskrbljivača ugroženog kupca o promjeni kupčeva statusa.

3. Solidarna naknada

Solidarnu naknadu čini dio cijene električne energije što je se kao naknadu plaća opskrbljivaču energijom, a opskrbljivači su je obvezni uplatiti u državni proračun kao sredstva namijenjena naknadi troškova energije ugroženih kupaca koji udovoljavaju uvjetima iz posebnih propisa o socijalnoj skrbi.

Kupci električne energije iz kategorije kućanstva moraju uplaćivati solidarnu naknadu, radi prikupljanja sredstava pomoći za opskrbu energijom ugroženih kupaca. Solidarna naknada zapravo je dodatak na cijenu električne energije za krajnjeg kupca u kategoriji kućanstva. Visina je solidarne naknade 0,03 kn za svaki kWh potrošene električne energije, u što se ne uračunava PDV.

Opskrbljivač solidarnu naknadu naplaćuje kupcima sukladno ugovoru o opskrbi krajnjega kupca. Sredstva prikupljena od solidarne naknade opskrbljivač jednom mjesečno

uplaćuje u državni proračun, a evidentira ih se kao namjenska sredstva Ministarstva socijalne politike i mladih.

Vlada u Odluci može odrediti da se na račun državnog proračuna za smanjivanje siromaštva energijom ugroženih kupaca može uplaćivati i sredstva iz drugih izvora. O namjenskom trošenju sredstava naknade Ministarstvo mladih i socijalne politike mora izvijestiti Vladu jednom godišnje.

Operator sustava prije isključenja iz distribucijske mreže krajnjega kupca energije u kategoriji kućanstva mora imati informaciju opskrbljivača koji zahtijeva isključenje kupca zbog neplaćenih računa za isporučenu energiju o statusu ugroženosti. Na zahtjev Ministarstva socijalne politike i mladih, operator distribucijskog sustava na kojeg je ugrožen kupac priključen mora dostaviti informaciju o mjesečnoj i/ili godišnjoj potrošnji u toga kupca. Opskrbljivač krajnjeg kupca u kategoriji kućanstva prije davanja naloga za isključenje mora provjeriti trenutno stanje ugroženosti kupca u nadležnome centru za socijalnu skrb i o tome obavijestiti operatera sustava na kojeg je taj kupac priključen. Informaciju o ugroženosti kupca centar mora dostaviti opskrbljivaču, u pisanom obliku, u roku osam dana po primitku upita o statusu ugroženosti krajnjeg kupca.

Opskrbljivač jednom mjesečno za prethodni mjesec, na temelju podataka iz prethodnog obračunskog razdoblja o opskrbi električnom energijom kupaca u kategoriji kućanstva s kojima je ugovorio opskrbu, što ih dostavlja operator distribucijskog sustava na kojeg je krajnji kupac priključen, mora uplatiti u državni proračun solidarnu naknadu za svoje kupce u propisanoj visini. Opskrbljivači će solidarnu naknadu početi naplaćivati sukladno ugovoru o opskrbi krajnjega kupca od početka listopada 2015.

4. Solidarne naknade u drugim državama

Sličan primjer solidarne naknade uveden je u Australiji, u državi New South Wales¹. Siromašniji korisnici električne energije imaju pravo na kredit za električnu energiju (*electricity rebate*) u svoti 235,00 AUD, a osobe koje stanuju u mobilnim kućama imaju pravo na kredit do 258,50 AUD godišnje. Korisnici obiteljske porezne povlastice (*family tax benefit*), odnosno osobe koje imaju uzdržavane članove obitelji, imaju pravo na povrat godišnje svote 150 do 165,00 AUD, ovisno vrsti stambenog objekta u kojemu stanuju.

Država Queensland omogućuje zajam za električnu energiju umirovljenicima i vojnim veteranima u visini 320,97 AUD godišnje².

Solidarna je naknada, prema obilježjima, klasična kvazi-fiskalna aktivnost države s nepoznatim fiskalnim učinkom, kako na stanovnike tako na proračun. Vlada ni u pripremi Uredbe ni u prijedlogu Zakona nije obrazložila moguć fiskalni učinak naknade.

Kvazi-fiskalne aktivnosti donose niz raznovrsnih gospodarskih učinaka, uključivši pogrešnu alokaciju resursa zbog neprimjerenih cjenovnih signala i upravnih zapreka što priječe učinkovitija tržišna rješenja. Energetske kvazi-fiskalne aktivnosti, cijene energije niže od tržišnih i loša naplata dugovanja mogu poremetiti alokaciju resursa što dovodi do prevelike potrošnje, nedostatnih investicija i istiskivanja privatnog sektora.

Odluku o neizravnim subvencijama ne donosi parlament, pa dolazi do netransparentnosti te se ograničuje ovlasti zakonodavca u kreiranju ekonomske politike i godišnjega proračunskog procesa.

¹ <http://www.resourcesandenergy.nsw.gov.au/energy-consumers/financial-assistance/rebates>

² <https://www.qld.gov.au/community/cost-of-living-support/electricity-gas-rebates/>

5. Zaključak

U rujnu 2015. uvedena je obveza plaćanja solidarne naknade u visini tri lipe po potrošenu kWh električne energije za sve korisnike priključaka električne energije. Prikupljena sredstva namijenjena su financiranju vaučera u vrijednosti 200,00 kn što će ih centri za socijalnu skrb dodjeljivati građanima korisnicima minimalne zajamčene naknade ili osobne invalidnine. Iako će ta naknada biti navedena u računima za električnu energiju, opskrbljivači električnom energijom izjavili su kako svota neće biti prevaljena na krajnje korisnike električne energije te da za njih neće doći do promjene cijene električne energije³. Vaučere za električnu energiju steći će, prema procjenama, 60 do 70 tisuća kućanstava.

Literatura

Zakon o energiji (NN 120/12, 14/14. i 95/15)

Uredba o kriterijima za stjecanje statusa ugroženih kupaca energije iz umreženih sustava (NN 95/15)

Petri, M., Taube, G. i Tsyvinski, A. (2002), *Energy Sector Quasi-Fiscal Activities in the Countries of the Former Soviet Union*. IMF Working paper no. WP/02/60, dostupno na <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp0260.pdf>

---

³ <http://www.hep.hr/hep/novosti/vDetail.aspx?id=4609&catID=1>